

A JEŠTĚ JEDNA NEPŘESNOST

Marie DUŽÍ

Souhlasím s kritikou Bělohradovy argumentace, kterou provedl výše Pavel Materna a chtěla bych doplnit, že ve zmíněném (jinak velice kvalitním příspěvku) je ještě jedna nepřesnost. Na str. 374 autor uvádí:

„... v koncepci TIL platí, že i po zániku Venuše či smrti Billa Clintona, budou existovat objekty, které *budou odpovídat těmto jménům*. Ale nejen to – také před vznikem Venuše a narozením Billa Clintona tato *jména již označovala individua*. A dále ve všech světech, kde zřetelně nikdo nemá vlastnosti jako nám blízká planeta či náš oblíbený prezident (a tedy bychom řekli, že tyto entity neexistují), tato *jména přesto označují objekty*. ...“ (zvýraznění M. .)

Nehodlám rovněž diskutovat o problematice sémantiky vlastních jmen, ovšem takto uvozená kritika teorie vlastních jmen (jak autor uvádí – „všechny důsledky BF a zejména NE se ovšem vrací zadními vrátky zpět v případě vlastních jmen“) je chybná. Pokud vlastní jména, tedy např. výrazy „Venuše“ či „Bill Clinton“ označují individua (jsou „nálepky individuí“), pak nemá prostě smysl říct, že tato individua „(ne)existují“. Nanejvýš bychom mohli říct, že „jsou k dispozici“ pro pojmenování. Ovšem ještě více nesmyslné je tvrdit, že výrazy „Venuše“ a „Bill Clinton“ označovaly individua „před vznikem Venuše“ či „narozením Billa Clintona“, a to nutně, „ve všech světech“. To by byl stejný nesmysl, jako tvrdit, že např. výraz „lokomotiva“ vyjadřoval pojem lokomotivy již před vynálezem lokomotivy, a to „nutně“, tedy ve všech světech a časech.

Pojmy jsou logické konstrukce, abstraktní objekty, a stejně jako u jiných abstraktních entit (např. čísel, algoritmů, a pod. – ne však u jejich zápisů či provádění) nemá smysl se ptát, zda existují, či kde, kdy a jak jsou. Jsou mimo čas a prostor. Pojem je tedy jaksi „před“ výrazem, pojmy netvoříme, pouze některé potřebné procedury objevujeme a pojmenováváme. Přřazení 'výraz → pojem' je však dáno empiricky, lingvistickou konvencí. Tedy pojmy se nemění, pouze jazyk se vyvíjí a tedy význam výrazů (tj. uvedené přřazení významu výrazům) se mění, vznikají dokonce nové výrazy pro „potřebné nově objevené“ pojmy a zanikají výrazy zastaralé. Podobné pojmenování něčeho je naprosto náhodná záležitost, zde bychom snad již ani neřekli „lingvistická konvence“. Jestliže tedy máme potřebu něco pojmenovat, ať už je to úřad první ranní hvězdičky na obloze, či toto právě narozené dítě, a ať už pojmenujeme úřad či individuum, toto přřazení 'výraz → pojem' a potažmo 'výraz → označený objekt' je empirická záležitost, tedy „platí v aktuálním světě, teď“, v jistém standardním jazyce.

Je možné, že autor měl na mysli něco jiného, když říká, že „jména (jakožto nálepky individuí – MD) označují nutně, ve všech světech, vždy“, ale pak tomuto obratu nerozumím. Případá mi to stejně nesrozumitelné a nesmyslné, jako by bylo

vyjádření, že „jméno 3 označuje číslo tři nutně a vždy“, protože čísla jsou nezávislá na možných světech, nebo „výraz ‘prvočíslo’ označuje nutně a vždy třídu čísel, která mají přesně dva dělitele“. Jistě, fakt, že 3 je prvočíslo, platí nutně a vždy, ale uvedené označování? Klidně jsme přeci mohli uvedenou třídu čísel pojmenovat i v češtině výrazem ‘prime’, nebo třeba ‘primy’. O nutnosti, nahodilosti, (a)temporálnosti má smysl mluvit pouze v případě hodnoty nějaké intence (např. to, že individuum, které bylo pojmenováno Bill Clinton, zastávalo úřad prezidenta USA, byla jistě náhodná a dočasná záležitost). Vztah ‘označování’ mezi výrazem a objektem mimo jazyk je rovněž náhodný, tedy intence. (Při logické analýze jazyka ovšem předpokládáme jistou idealizaci, tj. fixní jazyk, kde je hodnota této intence pevně a pro znalce jazyka *a priori* dána, např. lingvistickou konvencí či jazykovou intuicí.)

Tedy argumentace, že v TIL mají objekty, které pojmenováváme, „status nutných objektů“, což je neintuitivní, směšuje dohromady výše uvedené náhodné přiřazení významu výrazům a problém, zda jsou v každém možném světě „k dispozici“ všechna individua, úřady, čísla, atd., tedy „věci k pojmenování“.

*VŠB-Technická universita v Ostravě
17. listopadu 15
708 33 Ostrava*

LITERATURA

- CMOREJ, P.: On the Explication of Some Meanings in TIL. In: [BWW 2000], 49-54.
CHILDERS, T. and PALOMÁKI, J. (eds): **Between Words and Worlds**. [BWW 2000] FILOSOFIA, Prague 2000.
PEREGRIN, J.: Constructions and Concepts. In: [BWW 2000], 34-48.
SVOBODA, VL.: Where Do All the Individuals Go? [BWW 2000], 21-33.
SVOBODA, VL. and MATERNA, P.: Transparentní intenzionální logika a problém determinismu. *Organon F IX* (2002), 419-439.
SUNDHOLM, G.: Virtues and Vices of Interpreted *Classical Formalisms*: Some Impertinent Questions for Pavel Materna .. In: [BWW 2000], 3-12.